

Optantide järglaste seltsingu arvamus kodakondsuse seaduse täiendamise seaduse eelnõu kohta, mille eesmärk on täiendada kodakondsuse seadust §-ga 35¹

Optantide järglaste seltsing tunnustab siseministeeriumi algatust esitada optantide järglaste kodakondsuse küsimusi puudutav eelnõu (väljaminev kiri nr 1-6/1912-1, 18.10.2019). Praegusel kujul pakub see eelnõu kauaoodatud lahenduse mitmete optantide seltsingu liikmete jaoks, kes on opteerunud Eesti kodanike järglased. Kuid meid teeb murelikuks, et see eelnõu jätab kodakondsuse määramisel ametkonnale väga suure kaalutusõiguse.

Samuti peame kahetsusväärseks, et selle eelnõu väljatöötamisse ei kaasatud optantide järglaste seltsingut kui organiseerunud huvirühma, kes esindab selle eelnõu mõjusfääri jäävate isikute huve. Siseministeeriumi kodulehel on rubriik „Kodanikuühiskond“ ja seal eraldi lehekülg „Kaasamine“, mis käsitleb kodanikuühiskonna kaasamist ja kaasamise head tava. Saatsime 1. aprillil 2019 siseministeeriumile märgukirja palvega meid kaasata ning saime 16. aprillil 2019 ministereeriumilt Ruth Annuse allkirjaga vastuse, kus on muu hulgas kirjas: „Kinnitame, et Abhaasia eestlaste seisukohad ja ettepanekud on väga teretulnud väljatöötamiskavatsuse ja hilisema eelnõu menetluse käigus. Anname Teile teada, kui oleme vastava väljatöötamiskavatsuse algatanud.“ Sellest hoolimata on eelnõu koostatud ja välja saadetud meiega nõu pidamata.

Meie seltsing ei saa nõustuda väljapakutud §35¹ pealkirjaga „Eestisse asumise nõuet mittetäitnud optandi järgi Eesti kodanikuna määratletud isiku õiguslik seisund“. Meie teada ei ole olemas õigusakti või dokumenti, mis kinnitaks, et optantidele oli kehtestatud selline nõue. Opteerimist käsitlevast siseministeeriumi tellitud TÜ teadlaste 2018. aasta analüüsist ei nähtu ühtegi tõendit selle kohta, nagu oleks optantidel olnud kohustus kodakondsuse saamiseks Eestisse asuda. Tartu rahulepingu kohaselt kehtis nõue ühe aasta jooksul Venemaalt lahkuda, kuid nagu TÜ teadlaste analüüsis märgitud, langes see üid nagu TÜ teadlaste analüüsis märgitud, langes see nõue ära ning selle täitmata jätmise korral ei pidanud optandid Eesti kodakondsust kaotama, nagu Eesti välisministeerium tollal optantidele kinnitas. Oleme valmis selle kinnituseks viitama olulistele ajaloolistele dokumentidele, mis TÜ analüüsis ei kajastu. Seetõttu ei pea seltsing õigeks, et lisatava paragrahvi pealkirjas ja tekstis kasutatakse eksitavat sõnastust, millel ei ole ajaloos õiguslikku alust.

Tõdeme kahetsusega, et eelnõu lahendab ainult nende optantide järeltulijate sünnijärgse kodakondsuse küsimusi, kes juba on määratletud sünnijärgsete Eesti kodanikena ja saanud Eesti kodaniku dokumendi. Eelnõus seatud ajalised piirid (1. jaanuar ja 1. juuli 2019), mida ei ole täpsemalt põhjendatud, tähendavad, et õigusest sünnijärgsele Eesti kodakondsusele soovitakse jätta lõplikult ilma teised optantide järglased, kellel ei ole Eesti passi.

Optantide järglaste seltsing on seisukohal, et praegusel kujul jätab see eelnõu lahendamata muu hulgas järgmiste optantide järglaste gruppide kodakondsuse probleemid: Eestis aastakümneid nn hallide passidega elanud kodakondsuseta isikud; Abhaasias elavad eestlased, kellel on nende elukohamaa staatuse tõttu muidu keeruline pidada sidet Eestiga või tulla Eestisse õppima või elama. Optantide järglaste seltsing leiab, et selle eelnõuga üritab siseministeerium optantide järglaste kodakondsuse küsimuse õiglase ja täieliku lahendamise asemel lõpetada nende küsimustele lahenduste otsimise. Me ei saa sellega nõustuda.

Seltsing peab vajalikuks jätkata üle maailma laiali paisatud, kuid end Eestiga püsivalt siduda soovivate optantide järglaste kodakondsuse küsimustele niisuguse lahenduse otsimist, mis aitaks tagatisega sisustada põhiseaduse §-ga 36 antud õigust („Igal eestlasel on õigus asuda Eestisse“). Seltsingu arvates ei tohi Eesti riik olukorras, kus eestlaste arv maailmas ja Eestis on vähenemas, tõugata eemale kodumaal ja mujal elavaid eestlasi, kes optantide järglastena õigustatult soovivad tunda end Eesti riigi osana ja kuuluda Eesti kodanikkonna hulka.

23.10.2019